

HADERSLEVHUS (HANSBORG) † SLOTSKAPEL

Borgen nævnes første gang 1326¹ og flere gange senere i middelalderen, men vidnesbyrd om et kapel træffes først i 1520, da der nævnes to slotspræster²; få år senere blev borgen nedrevet for at give plads for det nye slot.

1. febr. 1557 nedlagdes grundstenen til *Hansborg*³, og kapellet, der lå i »det Sønder-Hus«⁴, indviedes påskedag, 14. april 1566⁵. Efter hertug Hans' død 1580 tilfaldt slottet (som derefter atter fik navnet Haderslevhus) 1581 kongen, der fuldførte bygningen. Sammen med det øvrige slot synes kapellet at være blevet plyndret under kejserkrigen. Ved slottets brand 1644 undgik det vistnok ødelæggelse, men da planerne om en genopbygning af slottet opgaves, nedrev man også kirken i 1660'erne⁶.

Den hvælvede kirke⁷ har antagelig optaget to etager, stuen og første stokværk, og det vides, at der har været endnu en etage over kirkerummet⁸. Til kirken hørte et lille klokketårn ved østenden af sydløjen⁹, men om enkelt-heder ved bygningen haves iøvrigt kun få og spredte efterretninger; 1625 malede Christen maler søjlerne ved portalen¹⁰; 1637—38 fik slottets skifertækker Jacob Schultz bl. a. betaling for på ny at tække »Carnapet offuer Kierckedøren« med nyt skifer (rgsk.).

Som Achelis har gjort opmærksom på, er kapellets indre beskrevet i digterisk form 1570 af magister Knud Bramsen, som da var konrektor ved Haderslev lærde skole.

»Omnes unanimi se non ornatus ore
 Vidisse affirmant templum aut preciosius ullum
 ..... nitet angulus omnis in auro.
 Tecta superna micant supra, teretesque columnae
 Rupibus excisae templi decora alta coruscant.
 Candida conspicuoque iacent asarota nitore,
 Ostentant cultas specularia lucida formas,
 Ut verbo dicam penitus domus Eustylos illa est«¹¹.

(»Alle forsikrer eenstemmigt, at de ikke har
 set noget tempel så smukt eller kostbart.....
 .....hver krog stråler i guld,
 foroven funkler det høje loft, og templets pryde
 de høje, glatte søjler hugne af sten skinner.
 Der ligger et strålende flisegulv af iøjnefaldende
 pragt, de klare ruder viser smukke figurer,
 i sandhed: huset er »skøntsøjlet«).

Denne beskrivelse vinder troværdighed, da det vides, at slotskirken på Koldinghus var blevet indrettet med Hansborg som forbillede¹². På Koldinghus optog kirken to etager og var på syv fag. Hvælvingerne blev båret af to rækker kantede sandstenspiller, som tillige understøttede pulpituret, på hvilket den kongelige stol havde sin plads over for alteret. Gulvet var tavlet med marmorfliser¹³. Sammenholdt med digtets oplysninger, og hvad der iøvrigt vides

om Hansborgkapellet, synes det således muligt i hovedtræk at danne sig en forestilling om den indre indretning.

INVENTAR

Om kapellets inventar haves kun sparsomme oplysninger, som hovedsagelig må søges i en inventarieliste fra 1593¹⁴. Enkelte værdifulde genstande undgik ødelæggelse under fjendens hærgen i 1627, fordi man i tide havde bragt dem til opbevaring på Kronborg¹⁵, men intet er nu bevaret.

Et guldstukket †*alterforhæng* med kongens og dronningens våben samt et †*alterklæde* med rødt fløjlsomhæng omtales 1593.

†*Altersølv*. En forgyldt *kalk* og *disk* og to »döcker« nævnes 1593; måske er kalken den samme, som 1627—29 opbevaredes på Kronborg.

To store, våbenprydede †*alterstager*, af messing, nævnes 1593.

En gammel †*messehagel* af rødt fløjl opregnes blandt inventaret 1593, muligvis den, der 1627—29 blev opbevaret på Kronborg. En forgyldt †»*schola* (d.e. stola) umb denn halss und umb den ein Arm« nævnes 1593, men var forsvundet ved kongens bryllup 1597.

†*Prædikestol*. I nogle år efter kapellets indvielse må man have nøjedes med en foreløbig prædikestol, thi da kongen overtog slottet 1581, omtales bestanddelene til en ny, deriblandt fire hugne marmorsøjler, som endnu ikke var opstillet¹⁶.

†*Stoleværk*. Ni store og små tarvelige bænke samt en ved kirkedøren fandtes 1593; †*skriftestole* samt stolestaderne maledes og forgyldtes 1606—08 sammen med en del andet træværk¹⁷.

†*Pengeblok*. 1637—38 fik grovsmed Thames Jensen betaling for at beslå »itt nyt Armblock« (fattigblok); Oluf Henrichsen kleinsmed gjorde to store taske-låse dertil (rgsk.).

1593 omtales 11 historiemalerier i panelerede rammer »in gemaket«, antagelig et †*herskabspulpitur*.

Et †*orgel* fandtes rimeligvis i kapellet 1579, da det omtales, at der blandt hofpersonalet fandtes en organist, der havde været der siden det nævnte år¹⁸. 1587 fik kongens orgelbygger ordre til at istandsætte orglet¹⁹, og 1608 blev det fuldstændig renoveret og nye stemmer indsat ved Nicolaus orgelbygger¹⁷. Et nyt †orgel, der var malet og forgyldt, opstilledes 1641—42²⁰.

Fire røde †*gardiner* til kirkens vinduer tilbagesendtes 1629 fra Kronborg.

KILDER OG HENVISNINGER

RA. Haderslevhus regnskab 1637—38, udgifter.

Hans Berlage: Die Erbauung des Schlosses Hansburg (1557—88), i ZSchlHolst. LIII, 1—54 (citeret Berlage I). Samme: Das Schloss Hansburg unter Christian IV. (1588—

1644), smst. LIV, 305—371 (citeret Berlage II). — Berlage har i vid udstrækning anvendt det arkivalske materiale, der på grund af dets omfang ikke har kunnet gennemgås i denne forbindelse.

¹ Ellen Jørgensen: *Annales Danici* p. 170. ² Arends III, 10. ³ Suhm: *Saml. I*, 2. hefte p. 163 f. ⁴ *SJyAarb.* 1891, p. 294. ⁵ H. F. Rørdam: *Kjøbenhavns Universitets Historie I*, 585. ⁶ RA. *Indland. Reg.* 1649, fol. 611 f. Berlage II, 341 f. ⁷ Berlage II, 341. ⁸ Berlage I, 34 og II, 320. ⁹ Berlage II, 309, jfr. Braunius' stik, p. 235. ¹⁰ Berlage II, 328. ¹¹ *ZSchlHolst.* LV, 491 (Achelis). ¹² *Kanc. Brevbøger* 4. dec. 1601. ¹³ J. J. Fyen: *Efterretninger om Kjøbstaden Kolding*, 1848, p. 17. ¹⁴ Berlage II, 356. ¹⁵ Samme p. 333. ¹⁶ Berlage I, 35. ¹⁷ Berlage II, 328. ¹⁸ Berlage I, 32. ¹⁹ *Kanc. Brevbøger* 22. okt. ²⁰ Berlage II, 338.